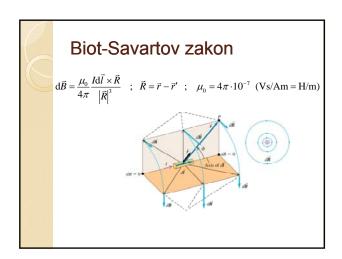

Izvori magnetskog polja • Permanentni magneti
• Struje • H.C. Oersted, 1819

Sila na ravni vodič

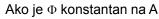
- Vodič duljine / kojim teče struja / postavljen je okomito na magnetsko polje indukcije B
- Ako u vremenu ∆t brzinom v prođe N
 naboja q od jednog do drugog kraja vodiča,
 struja je:
 - $I = \frac{\Delta Q}{\Delta t} = \frac{N \cdot q}{\Delta t}$
- Na svaki naboj q djeluje sila iznosa: $|\vec{f}| = q \cdot v \cdot B$
- Iznos ukupne sile na sve naboje (vodič) je:

$$|\vec{F}| = N \cdot q \cdot v \cdot B = N \cdot q \frac{l}{\Delta t} B = I \cdot l \cdot B$$

Gustoća magnetskog toka

Gustoća magnetskog toka je:

$$B = \frac{\Phi}{A} \left[\frac{Vs}{m^2} \right] = [Tesla]$$

Inače:

$$d\Phi = \vec{B} \cdot d\vec{A} \quad \Phi = \int \vec{B} \cdot d\vec{A}$$

Elektromagnetska indukcija

- Faradayev zakon
- Gibanje vodiča u magnetskom polju

- Polje djeluje silom na naboje $F = q \cdot v \cdot B$
- Naboji se razdvajaju
- Rad koji obavi sila na elektrone jest

 $R = q \cdot v \cdot B \cdot l$

 Između krajeva štapa javlja se razlik 				
potencijala	$U_{AB} = \frac{R}{q} = v \cdot B \cdot l$			

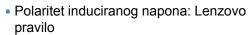
- Razmotrimo sada gibanje vodiča duž metalnih tračnica
 - Vodič je izvor napona
 - Zatvara se strujni krug
 - \circ U Δt put vodiča je $\Delta s = v \cdot \Delta t$
 - Površina je: ΔS=Δs·I=I·v·Δt

Vrijedi:

 $|U_{ind}| = v \cdot B \cdot l = \frac{v \cdot B \cdot l \cdot \Delta t}{\Delta t} = \frac{B \Delta S}{\Delta t} = \frac{\Delta \Phi}{\Delta t}$

- Magnetski učinci induciranog napona (struje) se protive promjeni toka (uzroku koji ih je stvorio)
 - · Smjer sile ${\it F_r}$ na vodič je suprotan ${\it v}$
- Faradayev zakon: $U_{ind} = -\frac{\Delta \Phi}{\Delta t} = -\frac{d\Phi}{dt}$
- Povećanje induciranog napona N zavoja
- Zavojnice
 - · Povećanje toka
 - N zavoja

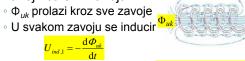

Induktiviteti

- · Struja stvara oko sebe magnetsko polje (magnetski tok)
 - Struja i tok su povezani $\Phi = L \cdot I$
 - · L je koeficijent samoindukcije, samoinduktivitet ili induktivitet $L = \frac{\Phi}{I}$
 - · Jedinica za induktivitet je henri (1H)
 - Faradayev zakon:

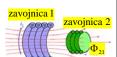
$$U_{ind} = -\frac{\mathrm{d}\Phi}{\mathrm{d}t} = -\frac{\mathrm{d}}{\mathrm{d}t}(LI) = -L\frac{\mathrm{d}I}{\mathrm{d}t}$$

- Zavojnica s N zavoja

- Ukupni inducirani napon je $U_{ind} = N \cdot U_{ind,1} = -N \frac{d \Phi}{d \cdot d \cdot d}$
- Uvodimo pojam obuhvaćenog (ulančenog) toka: $\psi = N \cdot \Phi_{uk}$
- Induktivitet zavojnice je $\frac{L = \frac{\psi}{L}}{L}$
- ∘ Ukupni inducirani napon je: ^Uind</sub> = -

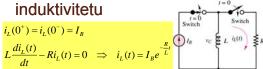
Međuinduktivitet

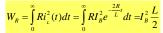
- Dvije bliske zavojnice
- Zavojnica 1 stvara tok
- $_{\circ}$ Zavojnica 2 obuhvaća dio toka Φ_{21}
- Međuinduktivitet je: $M = \frac{\psi_{21}}{I_1} = \frac{N_2 \Phi_{21}}{I_1} = \frac{\psi_{12}}{I_2} = \frac{N_1 \Phi_{12}}{I_2}$
- · Ako se tok mijenja u vremenu u zavojnici 2 inducira se napon:

$$U_{ind,2} = -\frac{d\psi_{21}}{dt} = -\frac{d}{dt}(MI_1) = -M\frac{dI_1}{dt}$$

Energija pohranjena u

Na R se u toplinu pretvori

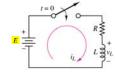
• Ta je energija bila pohranjena u induktivitetu

R-L krug

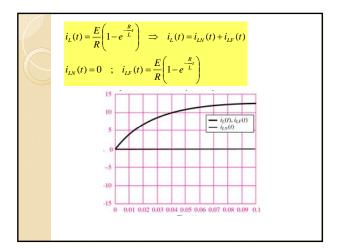
• Za induktivitet vrijedi $\lim_{t\to\infty} u_L(t) = 0$

 $i_L(0^+) = i_L(0^-)$

- Krug prvog reda
 - ∘ i_L(0+)=0 A
 - ∘ i_L(t→∞)=E/R
- Jednadžba

$$\begin{split} E - Ri_L(t) - L \frac{di_L(t)}{dt} &= 0 \quad \Rightarrow \quad \frac{L}{R} \frac{di_L(t)}{dt} + i_L(t) = \frac{E}{R} \\ \tau &= \frac{L}{R} \quad ; \quad K_S = \frac{1}{R} \quad \Rightarrow \quad i_L(t) = i_L(t \to \infty) + \left[i_L(0) - i_L(t \to \infty)\right] e^{-\frac{R}{L}t} \end{split}$$

Krugovi drugog reda

Opći oblik jednadžbe

$$a_{2} \frac{d^{2}x(t)}{dt^{2}} + a_{1} \frac{dx(t)}{dt} + a_{0}x(t) = b_{0}f(t) \\ \frac{1}{\omega_{n}^{2}} \frac{d^{2}x(t)}{dt^{2}} + \frac{2\zeta}{\omega_{n}} \frac{dx(t)}{dt} + x(t) = K_{s}f(t) \\ \begin{cases} \zeta = \frac{a_{1}}{2} \sqrt{\frac{1}{a_{0}a_{2}}} \\ K_{s} = \frac{b_{0}}{a_{0}} \end{cases}$$

- ω_n prirodna frekvencija
- 🗸 prigušna konstanta

Prirodni odziv kruga drugog reda

$$\frac{1}{\omega_n^2} \frac{d^2 x_N(t)}{dt^2} + \frac{2\zeta}{\omega_n} \frac{dx_N(t)}{dt} + x_N(t) = 0$$

- Rješenje ovog sustava ima oblik $x_N(t) = Ae^{st}$
- Uvrštavanjem u jednadžbu dobivamo

$$\frac{1}{\omega_n^2} s^2 A e^{st} + \frac{2\zeta}{\omega_n} s A e^{st} + A e^{st} = 0 \quad \Rightarrow \quad \frac{1}{\omega_n^2} s^2 + \frac{2\zeta}{\omega_n} s + 1 = 0$$

• Karakteristični polinom – dva rješenja

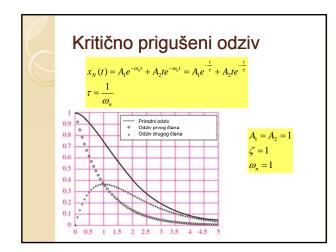
$$\begin{split} s_{1,2} &= -\zeta \omega_n \pm \frac{1}{2} \sqrt{\left(2\zeta \omega_n\right)^2 - 4\omega_n^2} = -\zeta \omega_n \pm \omega_n \sqrt{\zeta^2 - 1} \\ x_N(t) &= A_1 e^{s_1 t} + A_2 e^{s_2 t} \end{split}$$

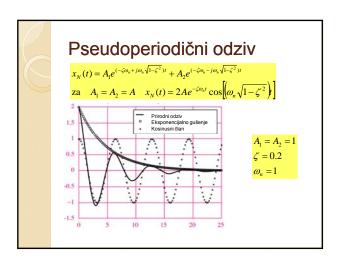
Korijeni karakterističnog polinoma

- 1. Realni i različiti $(\zeta > 1)$ prigušeni odziv $s_{1,2} = -\zeta \omega_n \pm \omega_n \sqrt{\zeta^2 1}$
- 2. Realni i jednaki $(\zeta = 1)$ kritično prigušeni odziv $s_{1,2} = -\zeta \omega_n$
- Konjugirano kompleksni (
 y pseudoperiodični odziv

$$s_{1,2} = -\zeta \omega_n \pm j\omega_n \sqrt{1 - \zeta^2}$$

Prigušeni odziv $x_{N}(t) = A_{1}e^{(-\zeta\omega_{n}+\omega_{n}\sqrt{\zeta^{2}-1})t} + A_{2}e^{(-\zeta\omega_{n}-\omega_{n}\sqrt{\zeta^{2}-1})t} = A_{1}e^{-\frac{t}{\epsilon_{1}}} + A_{2}e^{-\frac{t}{\epsilon_{2}}}$ $\tau_{1} = \frac{1}{\zeta\omega_{n}-\omega_{n}\sqrt{\zeta^{2}-1}}; \quad \tau_{2} = \frac{1}{\zeta\omega_{n}+\omega_{n}\sqrt{\zeta^{2}-1}}$ Prirodni odziv Odziv progi korijena Odziv drugog korijena Odziv drugog korijena $A_{1} = A_{2} = 1$ $\zeta = 1.5$ $\omega_{n} = 1$

Prisilni odziv

- Partikularno rješenje za istosmjernu pobudu f(t)=F je konstantno, pa je prisilni odziv $x_F(t) = K_S F = x_F(t \to \infty)$
- Ukupno rješenje je zbroj prirodnog i prisilnog

$$\begin{split} x(t) &= x_N(t) + x_F(t) = A_1 e^{(-\zeta \omega_n + \omega_n \sqrt{\zeta^2 - 1})t} + A_2 e^{(-\zeta \omega_n - \omega_n \sqrt{\zeta^2 - 1})t} + x(t \to \infty) \\ x(t) &= x_N(t) + x_F(t) = A_1 e^{-\omega_n t} + A_2 t e^{-\omega_n t} + x(t \to \infty) \\ x(t) &= x_N(t) + x_F(t) = A_1 e^{(-\zeta \omega_n + j\omega_n \sqrt{1 - \zeta^2})t} + A_2 e^{(-\zeta \omega_n - j\omega_n \sqrt{1 - \zeta^2})t} + x(t \to \infty) \end{split}$$

Rješavanje krugova drugog reda sa istosmjernom pobudom

- Rješenje kruga x(0⁻) prije promjene stanja (t=0⁻) i x(t→∞) nakon završetka prijelazne pojave (t→∞)
- Odrediti početne uvjete korištenjem kontinuiranosti napona na kapacitetu i struje kroz induktivitet
- Napisati diferencijalnu jednadžbu za t=0⁺. Nepoznata funkcija x će biti ili napon na C ili struja kroz L

- Reducirati jednadžbu na standardni oblik
- Odrediti parametre ^ω_r i [≤], te vrstu odziva
- Napisati ukupno rješenje
- Odrediti konstante A₁ i A₂ iz početnih uvjeta

Primjer				
$t=0$ $+v_C(t)-R$	$v_C(t \to \infty) = 25 \text{ V}$; $i_L(t \to \infty) = 0 \text{ A}$			
C + v _R (t) - +	Početni uvjeti – 2KZ u t=0+			
V _S i(t) v _L (t) 3 L	$V_S - v_C(0^+) - Ri(0^+) + L \frac{di}{dt}\Big _{t=0^+} = 0$			
$R = 5000 \Omega$ $L = 1 H$ $C = 1 \mu F$ $V_S = 25 V$	$i(0^-) = i(0^+) = 0$; $v_C(0^-) = v_C(0^+) = 5 \text{ V}$			
$v_C(0^-) = 5 \text{ V}$	$\frac{di}{dt}\Big _{t=0^+} = \frac{V_S}{L} - \frac{v_C(0^+)}{L} = 25 - 5 = 20 \text{ V}$			
Diferencijalna jednadžba – 2KZ				
$V_S - v_C(t) - Ri(t)$	$V_S - v_C(t) - Ri(t) + L\frac{di(t)}{dt} = 0$; $v_C(t) = \frac{1}{C} \int_{-\infty}^{t} i(t')dt'$			
$LC\frac{di(t)}{dt} + RCi(t)$	$(t') + \int_{-\infty}^{t} i(t')dt' = CV_{S}$			

Deriviranje obje strane po t rezultira s
$$LC\frac{d^2i(t)}{dt^2} + RC\frac{di(t)}{dt} + i(t) = 0 \quad \Rightarrow$$

$$\omega_n = \sqrt{\frac{1}{LC}} = 1000 \quad \text{rad/s} \quad ; \quad \zeta = \frac{R}{2}\sqrt{\frac{C}{L}} = 2.5$$
 Rješenje je prigušeno:
$$i(t) = A_1 e^{(-\zeta\omega_n + \omega_n\sqrt{\zeta^2 - 1})t} + A_2 e^{(-\zeta\omega_n - \omega_n\sqrt{\zeta^2 - 1})t} + i(t \to \infty) =$$

$$= A_1 e^{(-\zeta\omega_n + \omega_n\sqrt{\zeta^2 - 1})t} + A_2 e^{(-\zeta\omega_n - \omega_n\sqrt{\zeta^2 - 1})t}$$
 Određivanje konstanti
$$i(0^+) = A_1 + A_2 = 0 \quad \Rightarrow \quad A_1 = -A_2 = A$$

$$\frac{di}{dt}|_{t=0^+} = 2A\left(\omega_n\sqrt{\zeta^2 - 1}\right) = 20 \quad \Rightarrow \quad A = 0.00436$$
 Rješenje
$$i(t) = 0.00436\left(e^{-208.7t} - e^{-4791.3t}\right)$$

